

2012. aasta saksa keele põhikooli lõpueksami lühianalüüs

1. Põhikooli lõpueksami eesmärgid ja põhiandmed

Tulenevalt haridusministri 17. septembri 2010. a määrusest nr 59 „Tasemetööde ning põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise, koostamise, läbiviimise ja hindamise tingimused ja kord ning tasemetööde, ühtsete põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemuste analüüsimise tingimused ja kord“, on võõrkeele lõpueksami eesmärgid järgmised:

- 1) hinnata riiklikes õppekavades määratletud õpitulemuste saavutatust eksamiainetes;
- 2) saada tagasisidet õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest;
- 3) suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- 4) siduda järjestikuseid haridusastmeid ja -tasemeid.

Põhikooli lõpueksamitöö eesmärk on kontrollida võõrkeelealast pädevust Euroopa Nõukogu keeleoskustaseme B1 ligilähedasel tasemel nelja osaoskuse (kirjutamine, kuulamine, lugemine ja rääkimine) ning keelepädevuse mõõtmise kaudu.

Kõigilksamiosadel on võrdne kaal: maksimaalne punktide arv iga osa eest on 15, seega on eksamil maksimaalselt võimalik saada 75 punkti (vt tabel 1).

Tabel 1. 2012. aasta saksa keele põhikooli lõpueksami osad

	Ülesannete arv	Küsimuste arv	Maksimaalne punktisumma	Aeg (min)
Kuulamine	2	8 + 7 = 15	15	ca 20
Lugemine	2	8 + 7 = 15	15	35
Keele struktuur	3	9 + 11 + 10 = 30	15	20
Kirjutamine	2	2 ülesannet	15	40
Rääkimine	2	2 ülesannet	15	15

Põhikooli saksa keele lõpueksamitöö koosneb kahest osast: kirjalikust ja suulisest. Eksami kirjalik osa koosneb kuulumis-, lugemis-, keelestruktuuri- ja kirjutamisosast. Suuline osa koosneb monoloogina esitatud pildikirjeldusest, suunatud vestlusest õpilase ning intervjuueerija vahel pildist lähtuval teemal ning rollimängust. Objektiivselt hinnatavad kuulumis- ja lugemisosa koosnesid 2012. a lõpueksamitöös kumbki 15 üksikküsimusest (iga küsimuse kaal 1 punkt),

keelestruktuuri osa 30 üksikküsimusest (iga küsimuse kaal 0,5 punkti). Kirjaliku ja suulise väljendusoskuse hindamisel kasutati vastavaid hindamisskaalasid (vt SA Innove) koduleht www.innove.ee).

2. Eksamil osalejate põhiandmed ja eksami tulemused

Analüüsi aluseks on AS Innovele laekunud 108 õpilase tööd 30 koolist. Eelmisel aastal olid vastavad arvud 128 ja 25, üle-eelmisel 154 ja 41. Saksa keele eksami valikute arv näitab jätkuvalt langustendentsi, mis pole imeks panna, arvestades saksa keele õppijate arvu vähenemist nii A- kui ka B-keele õppijate hulgas. Lõpueksamil otsustavad oma keeleoskust testida eelkõige süvendatud saksa keele õppega koolide lõpetajad (2012. a 38 õpilast Tallinna Saksa Gümnaasiumist ja 27 õpilast Kadrioru Saksa Gümnaasiumist) ning tavaprogrammi alusel keelt õpetavatest koolidest vaid üksikud õpilased.

Võrreldes eelmiste aastate lõpueksami keskmist sooritust 2011. a eksami tulemusega, on keskmine pisut langenud (erineb eelmise aasta keskmisest 2% võrra). Minimaalne tulemus 2012. a lõpueksamil oli 21 punkti, mis jääb allapoole soorituspiiri. Kokku oli kolme õpilase tulemus mitterahuldav ja nad kukkusid eksamil läbi. Eelmisel aastal selliseid õpilasi ei olnud. Maksimaalne saavutatud punktide arv oli 74.

Tabel 2. Põhikooli saksa keele lõpueksami üldstatistika aastatel 2008–2012

Aasta	Eksaminandide arv	Kõrgeim tulemus	Madalaim tulemus	Keskmine tulemus	Keskmine sooritus %	Keskmine hinne
2008	195	75 (100%)	22	58,8	78,4 %	3,99
2009	146	75 (100%)	30	59,0	78,7 %	4,0
2010	154	75 (100%)	26	57,7	77%	3,9
2011	128	74,5	33	60,3	80,4	
2012	108	74	21	58,8	78,4 %	4,08

73 eksaminandi ehk 70% eksaminandide koguarvust olid saksa keelt õppinud A-keelena, 33 õpilast B-keelena. Saksa keelt B-keelena õppinute osatähtsus on võrreldes eelmise aastaga tõusnud 14 protsendilt 30-le. Järgnevast tabelist on näha eksami üldandmed A- ja B-keele õppijate võrdluses.

Tabel 3. Põhikooli lõpueksami üldandmed A- ja B-võõrkeele järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
	2	1,85	-30,30	65,00	160,30	86,67	58	65	72	10,61
A	73	67,59	55,58	58,63	61,68	78,17	21	63	74	13,08
B	33	30,56	54,18	58,79	63,39	78,38	26	63	74	12,99
Kokku	108	100,00	56,33	58,80	61,26	78,40	21	63	74	12.

Nagu näha, saksa keelt A-keelena ja B-keelena õppinud eksaminandide tulemus on praktiliselt võrdne, vastavalt 78,17 ja 78,38%.

Kuna eksami sooritajate hulgas oli ainult neli õpilast ehk ca 4% õpilasi muu õppekeelega koolidest kui eesti keel, pole mõtet nende tulemusi eesti õppekeelega koolidega võrrelda.

Maakonnakeskuse koolides oli õppinud 9% eksaminandidest, suurlinnakoolides 80% ning valla- ja väikelinnakoolides 9% eksaminandidest. Parimad tulemused olid maakonnakeskuse koolide õpilastel ja mõnevõrra nõrgemad valla- ja väikelinnakoolide õpilastel, kuid vähese sooritajate arvu tõttu ei saa siin kaugeleulatuvaid järeldusi teha.

Koolitüübi järgi pärines enamik õpilasi (97%) koolist, kus põhikool ja gümnaasium tegutsevad ühe asutusena.

Huvipakkuvad võiksid olla eksaminandide sooritusel soo järgi. Tabelist 4 on näha, et eksaminandide hulgas oli 44% poisse ja 56% tüdrukuid. Tüdrukute tulemused olid kõrgemad kui poiste omad – vastavalt 81 ja 75%. Poiste sooritusel mediaan oli 62 punkti ja tüdrukuks 65.

Tabel 4. Põhikooli lõpueksami üldandmed soo järgi

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
Poisid	48	44,44	52,26	56,42	60,58	75,22	21	62	73	14,33
Tüdrukud	60	55,56	57,74	60,70	63,66	80,93	26	65	74	11,48
Kokku	108	100,00	56,33	58,80	61,26	78,40	21	63	74	12,94

Keskmine sooritusprotsent 78,4 annab tunnistust, et eksam oli antud valimile igati jõukohane. Kindlasti on suhteliselt kõrge keskmine tingitud asjaolust, et tegu on valikeksamiga, mille valivad head keeleoskajad. Seda arvamust toetab ka aastahinnete keskmine – valimisse kuulunud õpilastel oli see 4,22 palli.

Järgnevalt võrdleme eksamitöö tulemusi aastahindega. Lõpueksami töö keskmine oli 4,08 (noormeestel ja neidudel vastavalt 3,96 ja 4,18). Seega oli lõpueksami töö hinnete keskmine vastupidi eelmisele aastale pisut madalam kui aastahinnete keskmine, mida illustreerib ka alljärgnev tabel. Üksiti on näha, et poiste eksami- ja aastahinde keskmistes praktiliselt vahet pole, kuid tüdrukute aastahinnete keskmine on kõrgem kui eksamitöö keskmine.

Tabel 5. Hinnete võrdlus eksaminandide soo järgi

	N	aastahinnete keskmine	töö keskmine
Poisid	48	3,98	3,96
Tüdrukud	60	4,42	4,18
Kokku	108	4,22	4,08

Korrelatsioon aastahinnete keskmise ja eksamitöö hinde vahel: 0.64

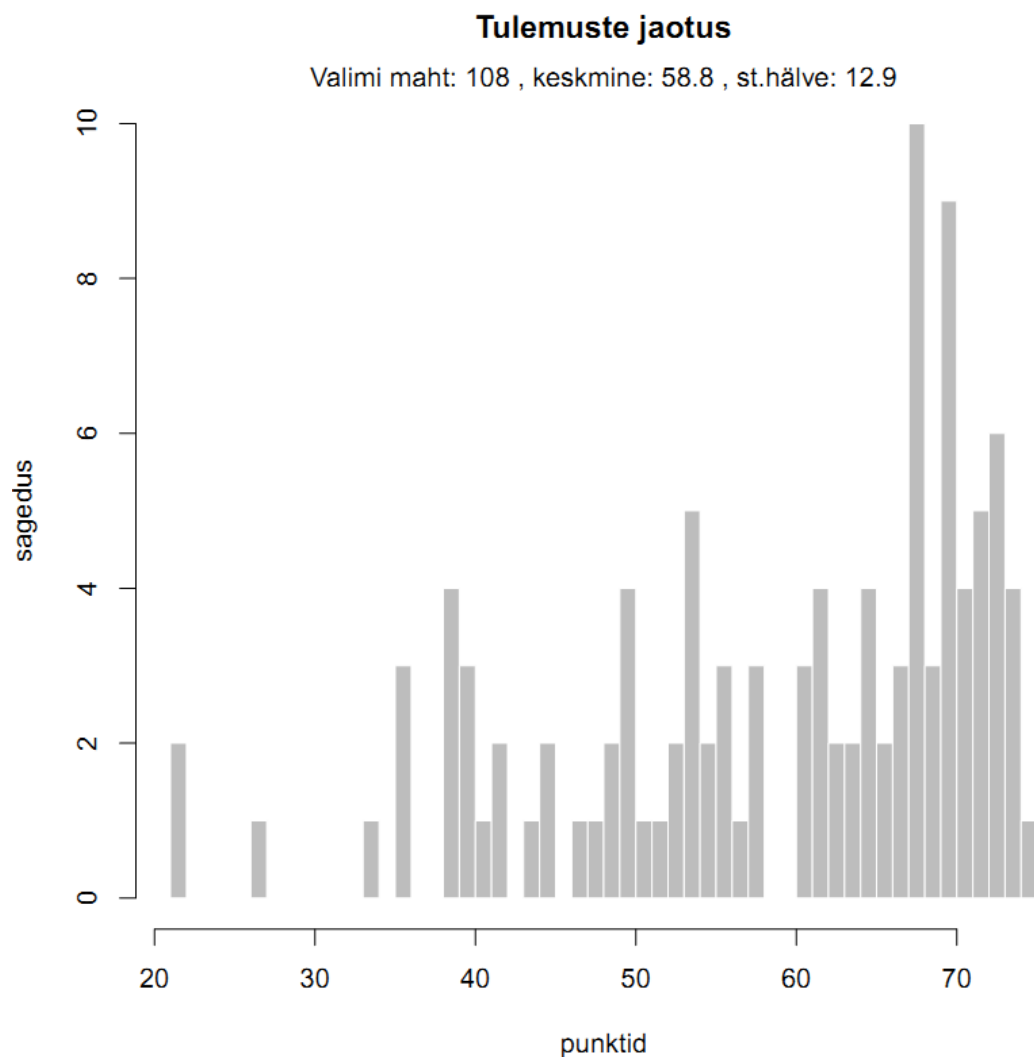
Tabel 6 näitab aastahinde ja eksamitöö hinde sagedusi: 42 eksaminandi sooritasid lõpueksamitöö hindele 5, 36 eksaminandi hindele 4 ja 27 eksaminandi hindele 3. Kolm õpilast said eksamihindeks 2. Aastahinnete statistika põhjal õppis 37 õpilast hindele 5, 62 õpilast hindele 4 ja 29 õpilast hindele 3.

Tabel 6. Aastahinde ning eksamitöö hinnete sagedused

	Aastahinne 2	Aastahinne 3	Aastahinne 4	Aastahinne 5	Kokku
Eksamihinne 2	1	2	0	0	3
Eksamihinne 3	0	11	15	1	27
Eksamihinne 4	0	7	15	14	36
Eksamihinne 5	0	1	9	32	42
Kokku	1	29	62	37	108

Eksamitulemuste jaotuse tabelit (tabel 7) vaadates torkab silma, et kõige sagedasem tulemus on 67 punkti ümber, kust kulgeb ka hinnete 4 ja 5 piir, kusjuures 67,5 punkti eest sai õpilane hindeks 5 ja 67 punkti eest 4.

Tabel 7. Tulemuste jaotus

3. Ülevaade osaoskuste tulemustest

Erinevate osaoskuste keskmiste tulemuste võrdlus (vt tabel 8) näitab, et 2012. a lõpueksamil olid eksaminandide keskmised sooritusel kõigis osaoskustes väga ühtlased, jäädes 76 ja 80% vahele. Kõige kõrgemad tulemused olid objektiivhinnatavates produktiivsetes osades (keskmised tulemused kirjutamisosas 80,3% ja rääkimisosas 80,4%). Selline tulemus oleks väga rõõmustav, kui see ei sisaldaks hindamise subjektiivsust ja vähest standardiseerimist, kuna hindamine toimub koolis ja koolitusel osalemine ei ole kohustuslik. Suhteliselt kõige madalam, kuid siiski hea oli sooritus lugemisosas (keskmine tulemus 76%). Kirjutamisosas on varasematel aastatel olnud pigem madalama tulemusega. Sel aastal näidatud hea tulemus kirjutamisoskuses võib olla seotud Euroopa keeleoskusuuringuga 2011. aastal, sest selleks valmistumisel pöörati palju tähelepanu kirjutamisoskuse arendamisele.

Tabel 8. 2012. a põhikooli lõpueksami põhinäitajad osaoskuste lõikes

	Kuulamine	Lugemine	Keele struktuur	Kirjutamine	Rääkimine
Keskmine tulemus	11,35	12,6	12	12,7	11,6
Keskmine sooritus %	78	76	78	80,3	80,4
Miinumum	3	2	2	6	3
Mediaan	13	12	12	12	13
Maksimum	15	15	15	15	15

3.1 Kuulamisosa

2012. a kuulamisosa koosnes 15 üksikküsimusest, mis jagunesid kahe ülesande vahel. Esimeses ülesandes tuli eksaminandidel kuulata kaheksat lühikest argielulist vestlust ja lahendada iga kuulatud vestluse kohta üks valikvastustega ülesanne (kolmene valik). Teise ülesande alustekstina kuulati intervjuud ning kuuldu põhjal tuli lahendada kolmese valikuga valikvastusülesanne (7 üksikküsimust). Kuulamisülesannetega mõõdeti arusaamist teksti peamisest mõttest, valikulise info leidmist ja teksti detailset mõistmist. Teine ülesanne oli õpilastele lihtsam – selle lahendusprotsent oli 83 esimese ülesande 74 vastu.

Kuulamisosa on eelmistel aastatel olnud õpilastele kõige raskem eksamiosa, sel aastal enam mitte. Seda hoolimata sellest, et vahetati välja senine õige/vale ülesanne kolmese valikuga valikvastustega ülesande vastu, mis on üldiselt raskem ja kus juhusliku õige valiku võimalus on väiksem. Eelmisel aastal oli keskmine sooritusprotsent madalam - 75,7 ja ülesannetel oli suur vahe raskusastmes: esimesel ülesandel 89,5 ja teisel 66,5. Sel aastal oli ülesannete tase ühtlasem ja sooritus üldiselt kõrgem.

3.2 Lugemisosa

Sarnaselt kuulamisosaga koosnes ka lõpueksamitöö lugemisosa 15 üksikküsimusest, mis jagunesid kahe erinevat tüüpi ja erineva raskusastmega ülesande vahel. Esimene ülesanne koosnes kaheksast lühitekstist (noortele mõeldud uudisnupud ajakirjandusest, katkendid pikematest artiklitest, reklaamtekstid) ja iga teksti kohta esitatud kolmese valikuga valikvastusküsimusest. Esimese ülesandega mõõdeti arusaamist teksti peamisest mõttest, valikulise info leidmist ja teksti detailset mõistmist. Ülesande sooritusprotsent oli 72.

Teise ülesande alustekstina kasutati adapteeritud ajakirjaartiklit. Teksti juurde kuulus pangaga lünkülesanne. Iga lõigu esimene lause oli tekstist eemaldatud ja pandud nn panka. Eksaminand pidi lause oma õigele kohale asetama. Pangas oli üks lause rohkem kui tekstis lünki. Teise ülesande sooritusprotsent oli 79, seega oli ka lugemisosas teine ülesanne õpilastele lihtsam kui esimene. Pangaga lünkülesanne asendas eelmisel aastal eksamitöös olnud õige / vale / info puudub tüüpi ülesande. Ülesanne mõõtis tekstisiseste seoste mõistmist ja tema eristusjõud oli väga kõrge.

3.3 Keelestruktuuri osa

2012. a lõpueksamitöö keelestruktuuri osa koosnes kolmest eritüübilisest ja erineva raskusastmega ülesandest, mis kommunikatiivse testi põhimõtetest lähtuvalt tuginesid seotud tekstidele.

Esimene ülesanne oli tüübilt pangaga lünkülesanne. Pangast tuli lünkadesse leida sobivad sõnad, vormi muutmist ei eeldatud. Valikuid oli pangas lünkadest nelja võrra rohkem. Ülesanne kontrollis grammatika ja sõnavara tundmist, kuid ülesannet polnud võimalik lahendada tekstist aru saamata. Kõige raskem oli eksaminandidele 38. üksikküsimus, kus tuli lünka panna õige verb. Sageli jäi märkamata lauses olev verbi lahutatud eesliide, mis oleks võinud olla orientiiriks õige sõna valimisel. Selle küsimuse lahendusprotsent oli 48, kuid eristusjõud hea, mis tähendab, et head keeleoskajad leidsid õige verbi siiski üles. Kogu ülesande keskmine lahendusprotsent oli 80.

Teine, kolme alternatiivvalikuga lünkülesanne kontrollis tekstist arusaamise kõrval ennekõike sõnavara ulatust ja grammatika korrektsust. Ülesande lahenduste analüüs näitab, et rasked on eksaminandidele sellised küsimused, kus õige vastuse andmiseks tuleb teada sõna sugu. See saab komistuskiviks nii õige küsisõna (*welche/welches/welchen*), siduva asesõna (*der/die/das*) kui ka nimisõna valikul, kui nimisõna valik sõltub lauses sisalduvast grammatikast. Kogu ülesande keskmine lahendusprotsent oli 76.

Kolmas ülesanne oli lünktekst, kus puuduv tegusõna oli küll ette antud, kuid infinitiivis ja seda tuli kasutada oleviku kindlas või käskivas kõneviisis. Ülesanne kontrollis verbi oleviku vormide moodustamise ja kasutamise oskust. Peaaegu kõik eksaminandid oskasid kasutada verbi õigesti lausetes „*Ich bin alt genug*“ ja „*Lass mich in Ruhe*“, kuid ainult 58% said hakkama imperatiivi vormiga lauses „*Gib mir keine Tipps!*“, mis oli selle ülesande kõige

enam probleeme tekitanud üksikküsimus. Kogu ülesande keskmine lahendusprotsent oli 77. Ka eelmisel aastal keskendus kolmas ülesanne verbivormidele, sest see on saksa keele grammatikas keskne teema.

3.4 Kirjutamisosa

2012. a lõpueksamitöö kirjutamisosa ülesannete tüübid ja maht olid sarnased viimaste aastate eksamite omaga. Esimese ülesandena tuli eksaminandil kirjutada 50 ($\pm 10\%$) sõnast koosnev Facebooki sõnum. Ülesandes kirjeldatud situatsiooni järgi oli saksa sõbratar saatnud kingituseks CD ja sellele sõbratarile tuli nüüd sõnum kirjutada. Sõnum pidi sisaldama tänu, põhjendust, miks see CD meeldis, ja kirjeldust, kuidas kingituse saaja oma sünnipäeva tähistas. Ülesande eest oli võimalik saada maksimaalselt kolm punkti, juhul kui kõik sisendis antud sisupunktid olid täidetud ja ülesandes ei olnud üle kuue vea. Esimese ülesande sooritusprotsent oli 79.

Teise, pikema ülesandena tuli eksaminandil neljale sisupunktile toetudes kirjutada 120 ($\pm 10\%$) sõnast koosnev isiklik kiri oma saksa sõbrale.

Kõige rohkem punkte kaotati grammatilise õigsuse ja süntaksi eest. Samas teeb rõõmu, et erinevalt varasematest aastatest on sisupunktide täitmine ja kirja vormistamine väga kõrge protsendiga. See näitab õpetajate head tööd kirja kirjutamise õpetamisel ja harjutamisel. Ülesande sooritusprotsent oli 80,6.

3.5 Rääkimisosa

2012. a lõpueksamitöö rääkimisosa koosnes tavapäraselt kahest ülesandest. Esmalt pidi eksaminand kirjeldama pilti, millele järgnes suunatud vestlus pildist lähtuval teemal. Teise ülesande puhul tuli eksaminandil võtta omaks ülesandepüstituses etteantud roll ning täita rollimängukaardil olevaid erinevaid suhtlustoiminguid.

Suulist väljendusoskust hinnati viiest aspektist: ülesande täitmine, interaktiivsus, väljendusoskus, grammatiline õigsus, hääldus ja soravus. Iga aspekti eest oli võimalik saada maksimaalselt kolm punkti.

Alljärgnev tabel näitab erinevate aspektide eest saadud punkte ja keskmist sooritusprotsenti.

Tabel 9. Rääkimisosa hindamise aspektide täitmine

Aspekt	Miinum	Keskmine	Keskmine protsent	Maksimum
Ülesande täitmine	0	2,53	84	3
Interaktiivsus	01	2,61	87	3
Väljendusoskus	1	2,24	75	3
Grammatiline õigsus	1	1,98	66	3
Häälde ja soravus	1	2,64	90	3

Traditsiooniliselt saadi kõige madalamaid punkte grammatilise õigsuse ja kõige kõrgemaid punkte häälduse ja soravuse eest.

Kuivõrd eksami suulise osa vastused ei ole salvestatud, ei ole hindamise tulemusi ega objektiivsust võimalik analüüsida. Alates 2012/13. õppeaastast on eksami suulise osa salvestamine kohustuslik.

4. Kokkuvõte

Kokkuvõtvalt võib öelda, et 2012. a lõpueksamitöö oli antud valimile igati jõukohane, pakkudes eksaminandidele mitmekesisust nii teemade kui ka ülesandetüüpide lõikes. Kasutatud materjalid käsitlesid noortemaailma puudutavaid teemasid ning olid ajakohased.

Õpetajate tagasisidelehed olid elektroonilises vormis. Kahjuks laekus neid eksamikeskusesse tagasi vähe, mistõttu ei ole võimalik teha üldistavaid järeldusi. Võib vaid välja tuua, et valdavalt hindasid vastanud õpetajad eksamitöö tekste ning ülesandeid huvitavaks ja õnnestunuks, ülesandeid raskusastmelt sobivaks ning ootuspäraseks. Hindamisjuhend eksamikeskuse kodulehel oli kiiresti leitav ja hindamiseks sobiv. Mitmed õpetajad oleksid soovinud ülesannete võtme kiiremat avalikustamist.

Reet Taimsoo

saksa keele peaspetsialist